EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2020 02 10
COM(2020) 38 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

Dėl Europos energetikos programos ekonomikai gaivinti įgyvendinimo ir dėl Europos efektyvaus energijos vartojimo fondo

{SWD(2020) 12 final}

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

Dėl Europos energetikos programos ekonomikai gaivinti įgyvendinimo ir dėl Europos efektyvaus energijos vartojimo fondo

Atspari infrastruktūra – energetikos sąjungos pagrindas. Praėjusiais 2018 metais pradėti įgyvendinti svarbūs jungčių projektai ir gerokai sustiprintas regionų bendradarbiavimas.

Šiomis aplinkybėmis labai svarbi buvo Europos energetikos programa ekonomikai gaivinti (EEPEG), nes pagal ją teikta parama pagrindinei bendros svarbos infrastruktūrai finansuoti, siekiant integruoti elektros energijos ir dujų rinkas ir stiprinti energijos ir dujų tiekimo saugumą.

I. PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO PAŽANGA

Energetikos infrastruktūra ir inovacijos – EEPEG varomoji jėga – šiuo metu išlieka ne mažiau svarbios nei 2009 m., kai EEPEG buvo sukurta.

Šioje ataskaitoje rašoma apie kiekvienos EEPEG dalies projektų įgyvendinimo pažangą ir apie Europos efektyvaus energijos vartojimo fondą (EEEVF). Ši ataskaita teikiama po 2018 m. priimtos ataskaitos[1]. Joje rašoma apie projektų įgyvendinimą nuo 2016 m. rugpjūčio 31 d. iki 2018 m. gruodžio 31 d. ir apie mokėjimus, atliktus per tą patį laikotarpį.

II. BENDRA INFORMACIJA APIE PROJEKTŲ ĮGYVENDINIMĄ

Iki 2018 m. gruodžio pabaigos buvo įgyvendinti 43 iš 59 projektų (6 daugiau, palyginti su 2017 m.), o paramos gavėjams išmokėta iš viso 2 514 424 758 EUR (iš šios sumos išskaičiuota 196 099 270,83 EUR pagal vykdomuosius lėšų susigrąžinimo raštus) (žr. priedą).

Su dujų ir elektros energijos infrastruktūros objektais susijusi situacija yra tokia: dauguma projektų jau užbaigta, du projektai dar vykdomi.

Jūros vėjo energijos integravimo į energetikos tinklą projektų vykdytojai padarė didelę pažangą, o paskutinio likusio anglies dioksido surinkimo ir saugojimo projekto vykdytojai nusprendė šiam projektui nebeteikti finansinės paramos.

Komisija nusprendė toliau finansiškai remti investuotojus, jei tik aišku, kad įmanomas galutinis sprendimas dėl investavimo ir tolesnis projekto įgyvendinimas bus iš esmės naudingas visuomenei.

1. DUJŲ IR ELEKTROS ENERGIJOS INFRASTRUKTŪRA

Pagal EEPEG infrastruktūros paprogramę parama suteikta 44 projektams trijose pagrindinėse veiklos srityse (jungiamųjų dujų vamzdynų, dvikrypčio dujų transportavimo ir elektros energijos).

[1] 2017 m. ataskaita priimta 2018 m. kovo 5 d., COM(2018) 86 *final*.

Iš viso paskirta 2 267 574 462 EUR suma, iki 2018 m. gruodžio 31 d. paramos gavėjams iš jos išmokėta 1 669 370 233 EUR. Mokėjimai vykdomi su sąlyga, kad paramos gavėjai galutiniu sprendimu dėl investavimo tvirtai įsipareigoja įgyvendinti projektą.

1.1. Iki šiol padaryta pažanga

Iki šiol užbaigti 38 iš 44 infrastruktūros projektų (3 daugiau, palyginti su 2017 m.), keturi buvo nutraukti ir du dar vykdomi.

Elektros energijos sektoriuje užbaigti visi 12 projektų (2 daugiau, palyginti su 2017 m.).

Jungiamųjų dujų vamzdynų sektoriuje užbaigti 13 iš 18 projektų (1 daugiau, palyginti su 2017 m.); du projektai vykdomi pagal naują tvarkaraštį, o trys buvo nutraukti.

Vidurio ir Rytų Europoje užbaigta 13 dvikrypčio dujų transportavimo ir jungčių projektų, o vieno projekto Rumunijoje įgyvendinimą 2014 m. rugsėjo mėn. nutraukė Komisija.

Nuo paskutinės EEPEG įgyvendinimo ataskaitos galima, visų pirma, atkreipti dėmesį į tokią pažangą:

- Graikijos ir Bulgarijos jungiamasis vamzdynas (IGB) yra pagrindinis dujų iš Transadrijos dujotiekio (TAP) ir Graikijos SGD transportavimo į šiaurę maršrutas; tai svarbus dujų tiekimo diversifikavimo Pietryčių Europos regione projektas. Tai bendro intereso projektas (PCI 6.8.1) ir Vidurio ir Pietryčių Europos dujų tinklų sujungiamumo (CESEC) prioritetinis projektas. Komisija politiškai ir finansiškai remia projektą nuo pat jo pradžios. Projektui skirta 45 mln. EUR iš Europos energetikos programos ekonomikai gaivinti ir 39 mln. EUR iš Europos regioninės plėtros fondo. 2018 m. įgyvendinant projektą padaryta tolesnė pažanga. Birželio mėn. Sofijoje vykusiame CESEC ministrų susitikime Bulgarijos energetikos bendrovė ir Europos investicijų bankas pasirašė susitarimo memorandumą dėl paskolos šiam projektui. 2018 m. liepos mėn. Komisija leido projektui netaikyti ES energetikos teisės aktų, jam taip pat iš dalies netaikomos trečiųjų šalių prieigos taisyklės. Komisija taip pat patvirtino valstybės pagalbą, kad būtų teikiama viešoji parama ir būtų galimybė naudotis Bulgarijos struktūriniais fondais. Projekto įgyvendinimas vyksta sklandžiai, užbaigtos visos viešųjų pirkimų procedūros ir 2019 m. gegužės mėn. pabaigoje prasidėjo statybos darbai.

- Kipro Respublikos energetikos, prekybos, pramonės ir turizmo ministerija šiuo metu ruošiasi įgyvendinti gamtinių dujų priėmimo terminalo projektą, jis padės diversifikuoti Kipro energijos rūšių derinį, nutraukti salos energetinę izoliaciją ir sudaryti palankesnes sąlygas nepriklausomų gamintojų konkurencijai elektros energijos gamybos naudojant dujas srityje. Tikimasi, kad gamtinės dujos į Kipro rinką pateks iki 2021 m.

Kol kas numatoma, kad šie du vykdomi projektai turėtų būti užbaigti atitinkamai iki 2021 m. pabaigos ir 2022 m. pabaigos.

2. JŪROS VĖJO ENERGIJOS PROJEKTAI

2.1. IKI ŠIOL PADARYTA PAŽANGA

Jūros vėjo energijos paprogramė sudaryta iš 9 projektų, kuriems skirta 565 mln. EUR parama padalyta pagal dvi pagrindines veiklos rūšis:

- naujoviškų turbinų ir jūrinių pamatų konstrukcijų didelio masto bandymas, gamyba ir įrengimas (6 projektai) ir
- modulinių sprendinių, skirtų dideliam perduodamos vėjo elektros energijos kiekiui integruoti į elektros energijos tinklą, kūrimas (3 projektai).

4 iš 9 projektų užbaigti, o 2 nutraukti pirma laiko. Projektams išmokėta 341 639 214 EUR suma (po išskaičiavimo pagal vykdomuosius lėšų susigrąžinimo raštus). Kiti trys projektai įgyvendinami toliau.

2.2. SEKTORIUOSE IKI ŠIOL PADARYTA PAŽANGA

2.2.1. Su naujoviškomis turbinomis ir konstrukcijomis jūroje susijusi pažanga

Įgyvendinant Aberdyno jūros vėjo elektrinių parko projektą 2018 m. liepos 1 d. bendrovės „Vattenfall“ jūros vėjo elektrinių parke „Aberdeen Bay“ pradėjo veikti vienuolika didžiausių pasaulyje pajėgumų vėjo turbinų. Europos jūros vėjo energijos naudojimo centras (Aberdyno jūros vėjo elektrinių parkas) oficialiai atidarytas 2018 m. rugsėjo mėn. Baigiamųjų projekto ataskaitų ir galutinio mokėjimo buvo laukiama trečiąjį 2019 m. ketvirtį.

2.2.2. Jūros vėjo elektrinių integravimo į energetikos tinklą pažanga

Likę du projektai („Kriegers Flak“ ir „COBRAcable“) iš esmės įgyvendinti, kaip numatyta. Numatoma galutinė „Kriegers Flak“ komercinės veiklos pradžios data – 2019 m. rugsėjo mėn. Nepaisant vėlavimo ir kitų projekto metu kilusių sunkumų, antroje 2019 m. liepos mėn. pusėje naudos gavėjai pradėjo planuoti perdavimą eksploatuoti.

Įgyvendinant projektą „COBRAcable“ Nyderlanduose ir Danijoje užbaigtas keitiklių stoties įrengimas, bet vėluojama įrengti nedideles kabelio atkarpas. Kabelių įrengimo ir sistemos bandymo darbus buvo tikimasi užbaigti antrąjį 2019 m. pusmetį; komercinis eksploatavimas turėtų prasidėti iš karto po to, 2019 m. pabaigoje. Įgyvendinant projektą „COBRAcable“ atliekamas tyrimas, kurio tikslas – nustatyti ir apibūdinti svarbias projektavimo problemas, į kurias reikia atsižvelgti, kad HDVC jungtis „Cobracable“ būtų parengta būsimam naudojimui kaip daugiajungčio tinklo jungtis. Dėl šios užduoties pateikta naujų dokumentų.

3. ANGLIES DIOKSIDO SURINKIMAS IR SAUGOJIMAS

EEPEG paprogramės, kuri sudaryta iš 6 projektų ir kuriai skiriama 1 mlrd. EUR parama, siekiama parodyti visą anglies dioksido surinkimo, transportavimo ir saugojimo procesą.

Baigtas įgyvendinti vienas projektas („Compostilla“ Ispanijoje) – pagal jį pastatyti ir veikia bandomieji anglies dioksido surinkimo, transportavimo ir saugojimo įrenginiai. Keturi projektai nutraukti pirma laiko, nes projekto vykdytojai nusprendė neinvestuoti, vienas projektas baigtas įgyvendinti jo neužbaigus. Šiems projektams išmokėta 387 211 547 EUR (iš šios sumos išskaičiuota 48 660 666,85 EUR pagal vykdomuosius lėšų susigrąžinimo raštus).

III. EUROPOS EFEKTYVAUS ENERGIJOS VARTOJIMO FONDAS (EEEVF)

2010 m. gruodžio mėn. 146,3 mln. EUR iš EEPEG skirta tvariosios energetikos projektų finansinei priemonei[2]. 125 mln. EUR panaudoti ES įnašui į EEEVF. EEEVF buvo sukurtas 2011 m. liepos mėn. ir jame dabar sukaupti 265 mln. EUR[3]. Fondas remiamas pagal techninės pagalbos dotacijų priemonę, kurios biudžetas sudaro 20 mln. EUR, o 1,3 mln. EUR skiriama geresnio informavimo veiklai.

EEEVF specialiai pritaikytas energijos vartojimo efektyvumo, atsinaujinančiųjų išteklių energetikos ir švariojo miesto transporto projektams (skolos vertybiniais popieriais ir nuosavo kapitalo priemonėmis) finansuoti. Paramą gauna vietos arba regioninės valdžios institucijos arba jų vardu veikiantys privatieji subjektai.

1. IKI ŠIOL PADARYTA PAŽANGA

2018 m. fondo portfelis papildytas trimis naujais sandoriais:

– vykdant CIMAC projektą Portugalijoje esamuose gatvių šviestuvuose daugiausia naudojamos didžiaslėgės natrio (garų) lempos pakeičiamos paskutinės kartos LED lempomis (iš EEEVF lėšų investuota 12,1 mln. EUR, bendra projekto vertė – 16,6 mln. EUR). Projektas įgyvendinamas pasitelkiant EEEVF techninės pagalbos priemonę ir yra vienas iš didžiausių Portugalijoje gatvių apšvietimo modernizavimo projektų, kurį plėtojant ir finansuojant pasinaudota EEEVF;
– Italijos apšviestų miestų projektas – tai keli gatvių apšvietimo projektai, daugiausia įgyvendinami mažose ir vidutinėse savivaldybėse (iš EEEVF investuota 16 mln. EUR, bendra projekto vertė – 20 mln. EUR);
– išmaniųjų ligoninių ir universitetų projektas – dar vienas Italijos projektas, kurį sudaro keli sveikatos priežiūros ir švietimo sektorių energijos vartojimo efektyvumo projektai (iš EEEVF investuota 7 mln. EUR, bendra projekto vertė – 22 mln. EUR).

Nuo sukūrimo iki 2018 m. gruodžio 31 d. EEEVF pasirašė sutartis su šešiolikos projektų, kurių vertė – 170 mln. EUR, vykdytojais ir, nors ši suma nėra pati didžiausia galima išmokėti suma, apskaičiuota, kad jos pritraukta galutinė investicijų suma sudaro 301,5 mln. EUR.

Remiantis EEEVF projektų vertinimu ir ataskaitomis dėl neišmesto CO_2 ekvivalento bei sutaupytos pirminės energijos, nuo 2016 m. pabaigos dėl EEEVF investicijų neišmesta beveik 388 478 tonų CO_2 ir sutaupyta 794 124 MWh pirminės energijos[4].

2 2010 m. gruodžio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1233/2010, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 663/2009 dėl ekonomikos gaivinimo, teikiant Bendrijos finansinę paramą energetikos srities projektams, programos sukūrimo.

3 Be Europos Komisijos, investavo: Europos investicijų bankas (75 mln. EUR), „Cassa Depositi e Prestiti SpA“ (60 mln. EUR) ir investicijų valdytojas „Deutsche Bank“ (5 mln. EUR).

4 Pateikiamas tik įgyvendinant energijos vartojimo efektyvumo ir švariojo miesto transporto technologijų projektus sutaupytos pirminės energijos bendras kiekis; į jį įtraukti skaičiavimai nuo finansavimo formalumų užbaigimo iki paskolos termino, remiantis vykdomų projektų ir mažiau nei metus eksploatuojamų projektų apytiksliais skaičiavimais ir faktiniais projektų, kurie eksploatuojami ilgiau nei metus, duomenimis. Apskaičiuotas vykdant visas investicijas (t. y. EEEVF ir ne EEEVF investicija) į projektus sutaupytas kiekis.

2. EEEVF techninės pagalbos priemonė

2016 m. lapkričio mėn. EEEVF pradėjo taikyti naują techninės pagalbos priemonę. Vadovaudamasis Europos Komisijos techninės pagalbos priemone, kurią valdo EEEVF, fondas sukūrė naują priemonę plačių užmojų turintiems viešiesiems subjektams, kurie turi tinkamų finansuoti tvariosios energijos investicinių projektų, remti. Tokie projektai turi būti susiję su efektyvaus energijos vartojimo sektoriumi, nedidelio masto atsinaujinančiosios energijos gamyba ir (arba) viešojo transporto iniciatyvomis. EEEVF paramos gavėjus (ES valstybių narių regionus, miestų tarybas, universitetus, valstybines ligonines ir kitus viešojo sektoriaus subjektus) remia skirdamas konsultavimo dėl planuojamų investicijų paslaugas, pavyzdžiui, atlieka galimybių studijas, energijos vartojimo auditus, teikia teisines paslaugas ir analizuoja ekonominį gyvybingumą. EEEVF techninės pagalbos priemonei skirtas priemonės ELENA (Europos pagalba vietinei energetikai) finansavimas pagal Europos Sąjungos programą „Horizontas 2020“. 2018 m. gruodžio mėn. pagalba buvo teikiama jau keturiems naudos gavėjams Italijoje, Ispanijoje ir Lietuvoje.

3. Pagrindinės išvados ir perspektyvos

EEEVF palaipsniui pasiekė gerų pelningo investavimo rezultatų ir per septynerius veikimo metus jau parėmė 18 išskirtinių įvairių technologijų projektų (2 iš jų jau atsipirko jų pajamas iš naujo investavus į fondą) aštuoniose skirtingose valstybėse narėse.

IV. BENDROS IŠVADOS

EEPEG davė gerų rezultatų. Visų 12 elektros energijos projektų ir daugumos dujų projektų infrastruktūra užbaigta; du dujų projektai dar vykdomi ir juos tikimasi užbaigti 2021 ir 2022 m. Europos Komisijos atliekama griežta projektų įgyvendinimo ir stebėjimo kontrolė padėjo padidinti priemonės veiksmingumą.

Jūros vėjo energijos projektai buvo sudėtingesni, nei tikėtasi, bet vykdytojams ir statytojams pavyko rasti sprendimų ir užbaigti projektus kai kuriais atvejais nustačius ilgesnę sutarčių vykdymo trukmę. Per 10 įgyvendinimo metų EEPEG padėjo įgyti technologinių žinių ir sukurti jūros vėjo energijos jungčių technologijas.

Nors finansinė EEPEG parama nebuvo pakankama, kad paskatintų įmones realizuoti komercinio masto parodomuosius anglies dioksido surinkimo ir saugojimo projektus, Komisija vis dar laikosi nuomonės, kad anglies dioksido surinkimas ir saugojimas (vienintelė patikima ilgalaikio anglies dioksido saugojimo technologija) yra svarbūs siekiant ES apskritai ir konkrečiai sektoriuose, kuriuose vartojama daug energijos ir išskiriama daug anglies dioksido, mažinti priklausomybę nuo iškastinio kuro.

EEEVF investavo į keletą efektyvaus energijos vartojimo projektų ir toliau didins savo portfelį teikdamas finansavimo sprendimus ir pelną savo akcininkams. EEEVF taip pat yra pavyzdys, kuriuo galima vadovautis kuriant naujoviškas finansines priemones, kurias taikant būtų investuojama į ekonomiškai efektyvius ir gerai parengtus tvariosios energetikos projektus ir būtų galima pritraukti privataus kapitalo, kartu parodant šių investicijų teikiamas verslo galimybes ir sukaupiant patikimų duomenų apie pasiektus rezultatus.